

Globala skolan

Globala målen 3 - HÄLSA

Gunilla Krantz, MD, Professor i Folkhälsovetenskap

Göteborgs universitet

Sahlgrenska Akademin

Avd. för Samhällsmedicin och Folkhälsa

Epidemiologi och Socialmedicin/EP SO

gunilla.krantz@socmed.gu.se

Global utblick: Hur ser det ut – Drivkrafter – Hur kan vi bidra

Globala målen

- **Mål 3.** Säkerställa hälsosamma liv och främja välbefinnande för alla i alla åldrar.....
- **Mål 1.** Avskaffa fattigdom i alla dess former överallt
- **Mål 2.** Avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk
- **Mål 4.** Säkerställa en inkluderande och likvärdig utbildning av god kvalitet och främja livslångt lärande för alla
- **Mål 5.** Uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt
- **Mål 6.** Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av och sanitet för alla
- **Mål 16.** Främja fredliga och inkluderande samhällen .....

Trender i det globala hälsoarbetet...

Under de senaste 20-30 åren har:

- Extrem fattigdom har minskat med .....% under de senaste 20 åren?
• 50
- I medeltal, hur många år tillbringar pojkar..... och flickor ..... i skolan?
• 8 years 7 years
- Antal barn/familj i medeltal ?.....
• 2,5
- Medellivslängd i genomsnitt män..... kvinnor.....
• 71,5 : män 68,3; kvinnor 72,6
- Hur många människor har tillgång till elektricitet i världen?
• 1.2 miljarder/+325.000 varje dag
- Hur många människor har INTE tillgång rent vatten?
• 780 miljoner
- Hur många människor har INTE tillgång till god sanitet idag?
• 2,5 miljarder
- Barnadödligheten har gått ner
- Födelsetalen har sjunkit
- Världens befolkningstillväxt har saktat av!
- Välståndet har ökat i många låginkomstländer

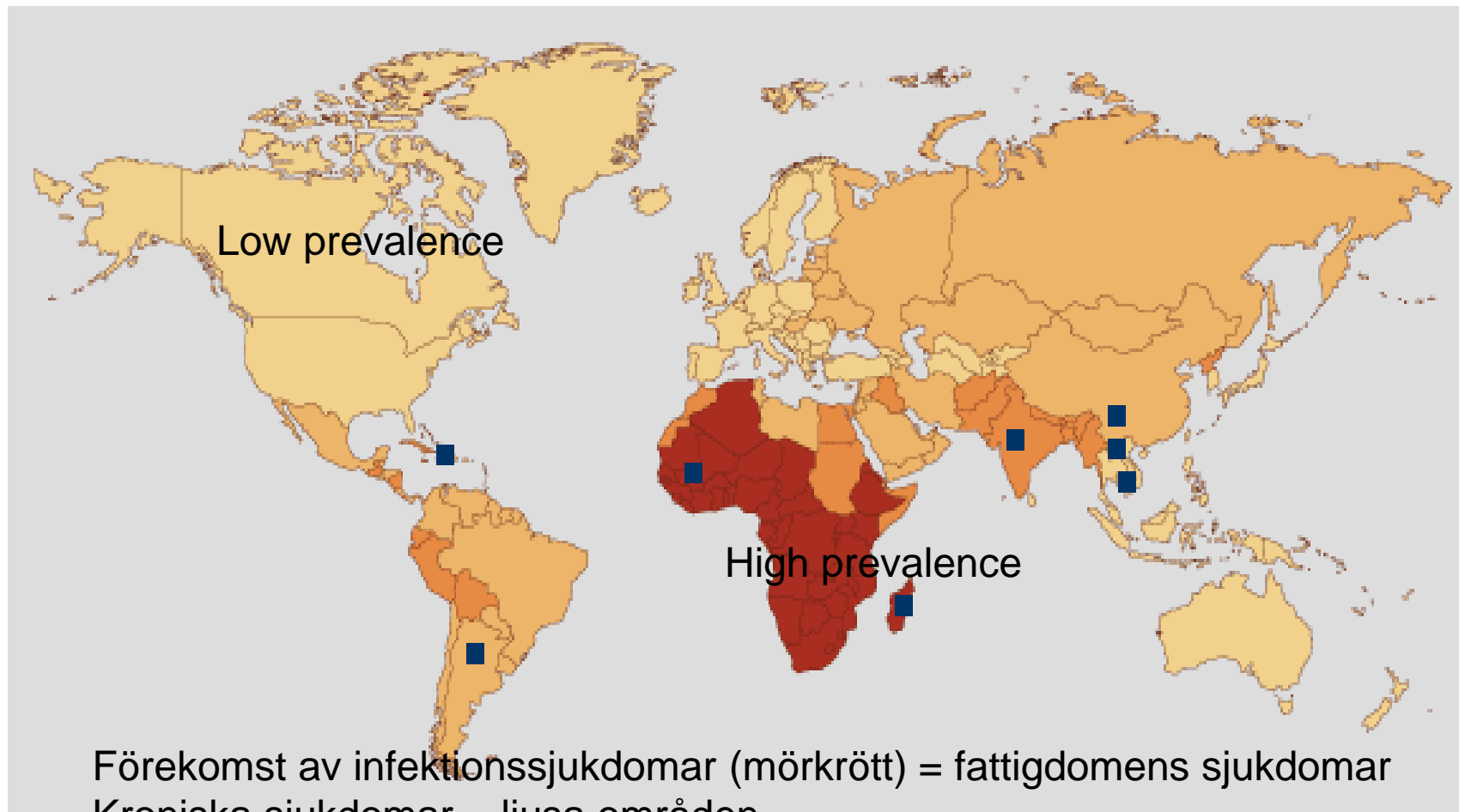
➡ Fortfarande dör miljoner människor varje år i **fattigdom**

Vad är problemet?

Hur ser hälsoläget ut i världen idag?

Sjukdomspanoramat ser olika ut i olika delar av världen...

– i vissa länder är den dominerande dödsorsaken infektionssjukdomar och i andra länder är den kroniska sjukdomar såsom hjärt-kärlsjkd, cancer

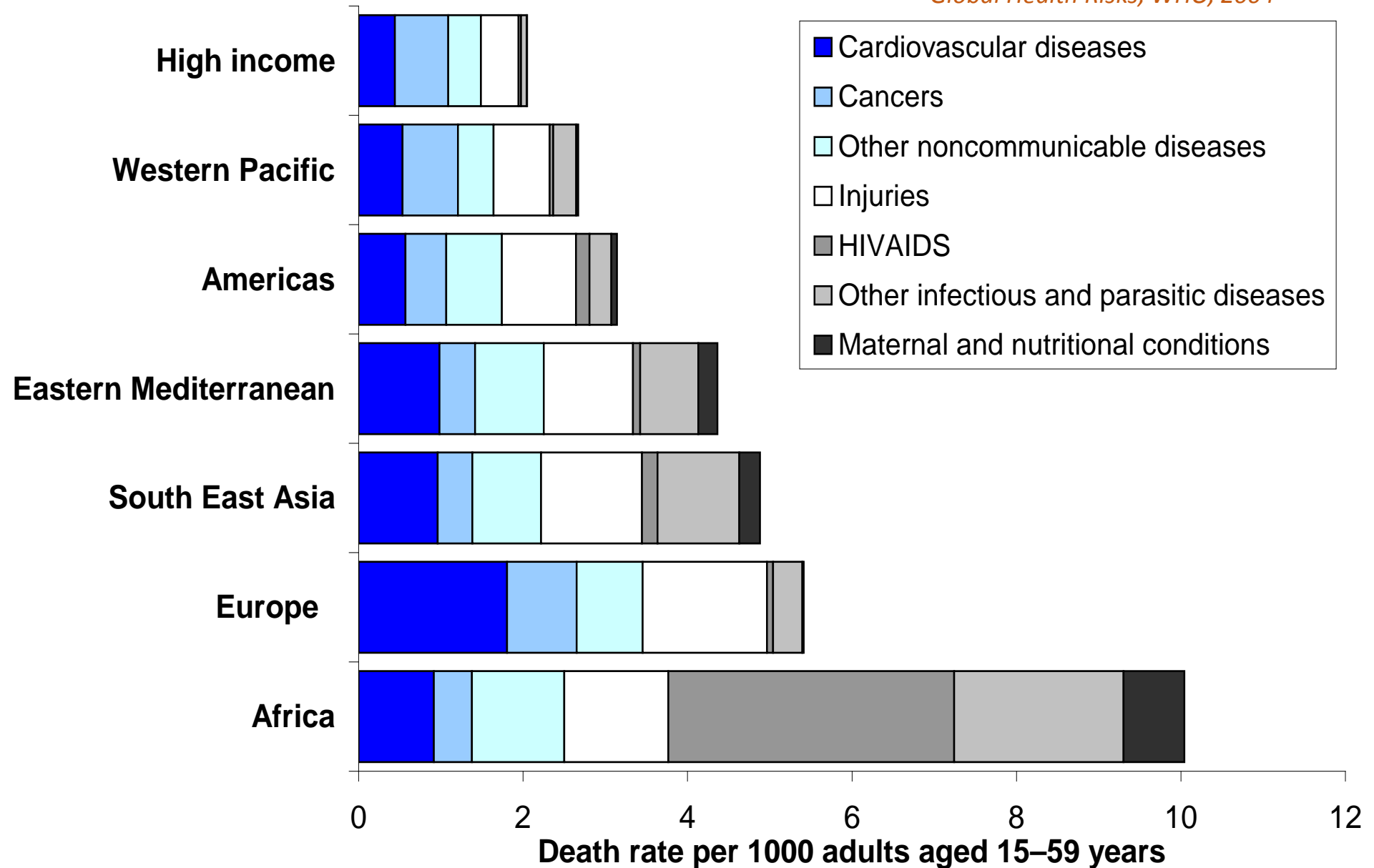

Förekomst av infektionssjukdomar (mörkrött) = fattigdomens sjukdomar

Kroniska sjukdomar = ljusa områden

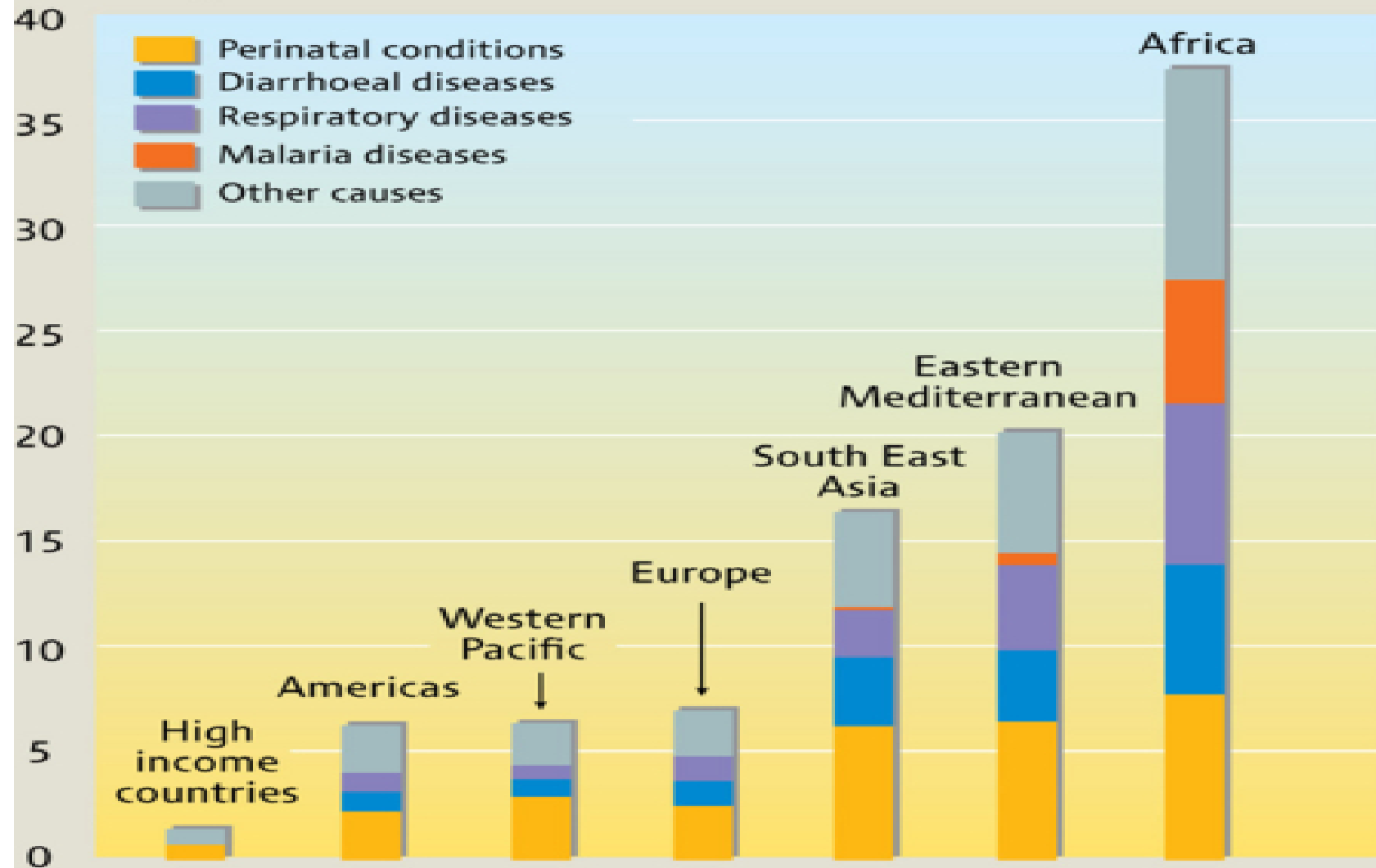
Dödsorsaker, vuxna, i olika regioner i världen

Global Health Risks, WHO, 2004

Child mortality rates

Percentage

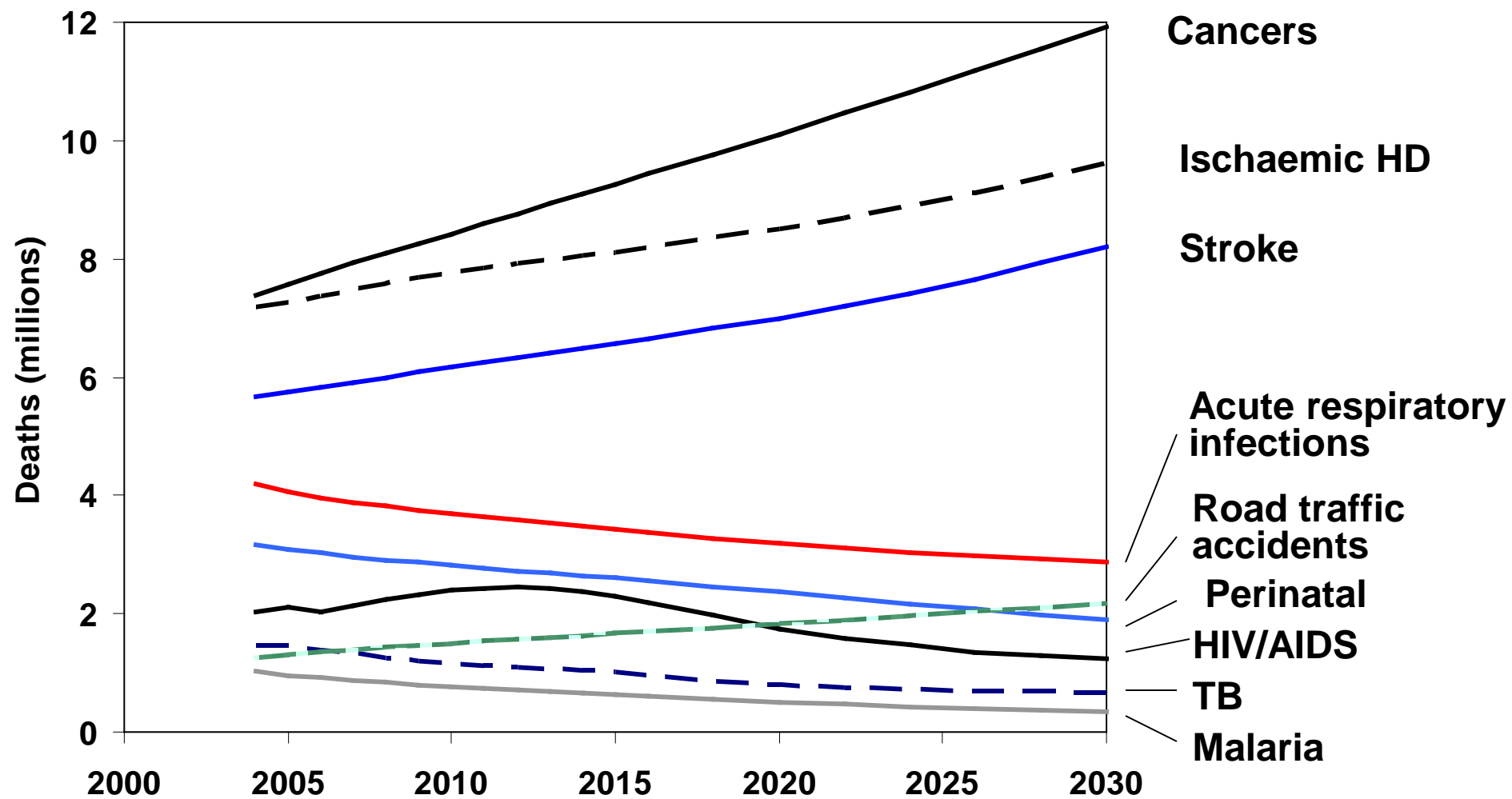

Source: WHO, 2008.

UNIVERSITY OF
GOTHENBURG

Global utveckling av dödsorsaker framåt i tiden, 2004-2030

Updated from Mathers and Loncar, PLoS Medicine, 2006

Hur går det till?

Från infektionssjukdomar till kroniska sjukdomar?

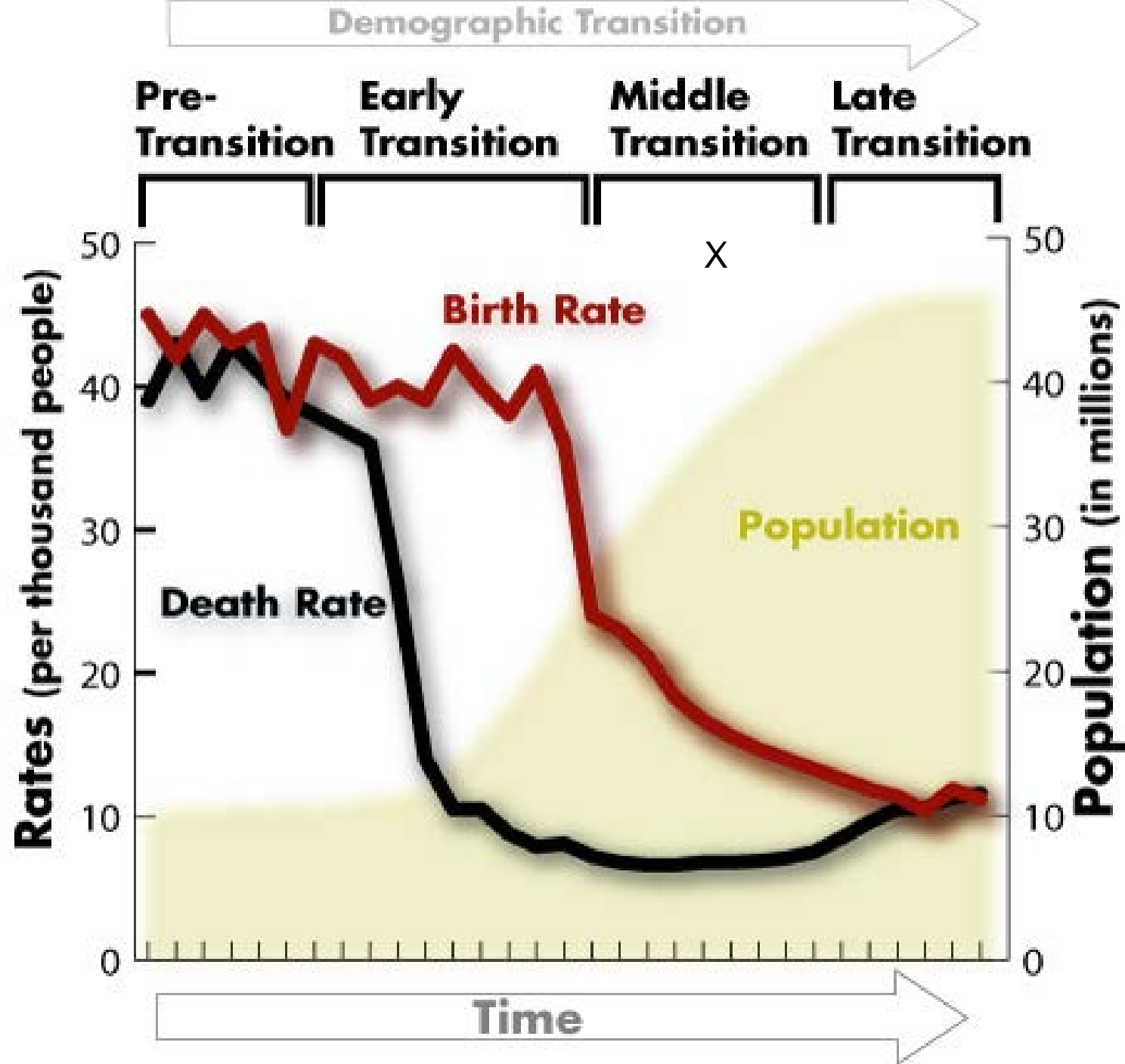
Den demografiska transitionen!

Det sker ett skifte bort från höga dödstal och höga födelsetal mot låga dödstal och låga födelsetal med stabiliserad befolkningstillväxt!

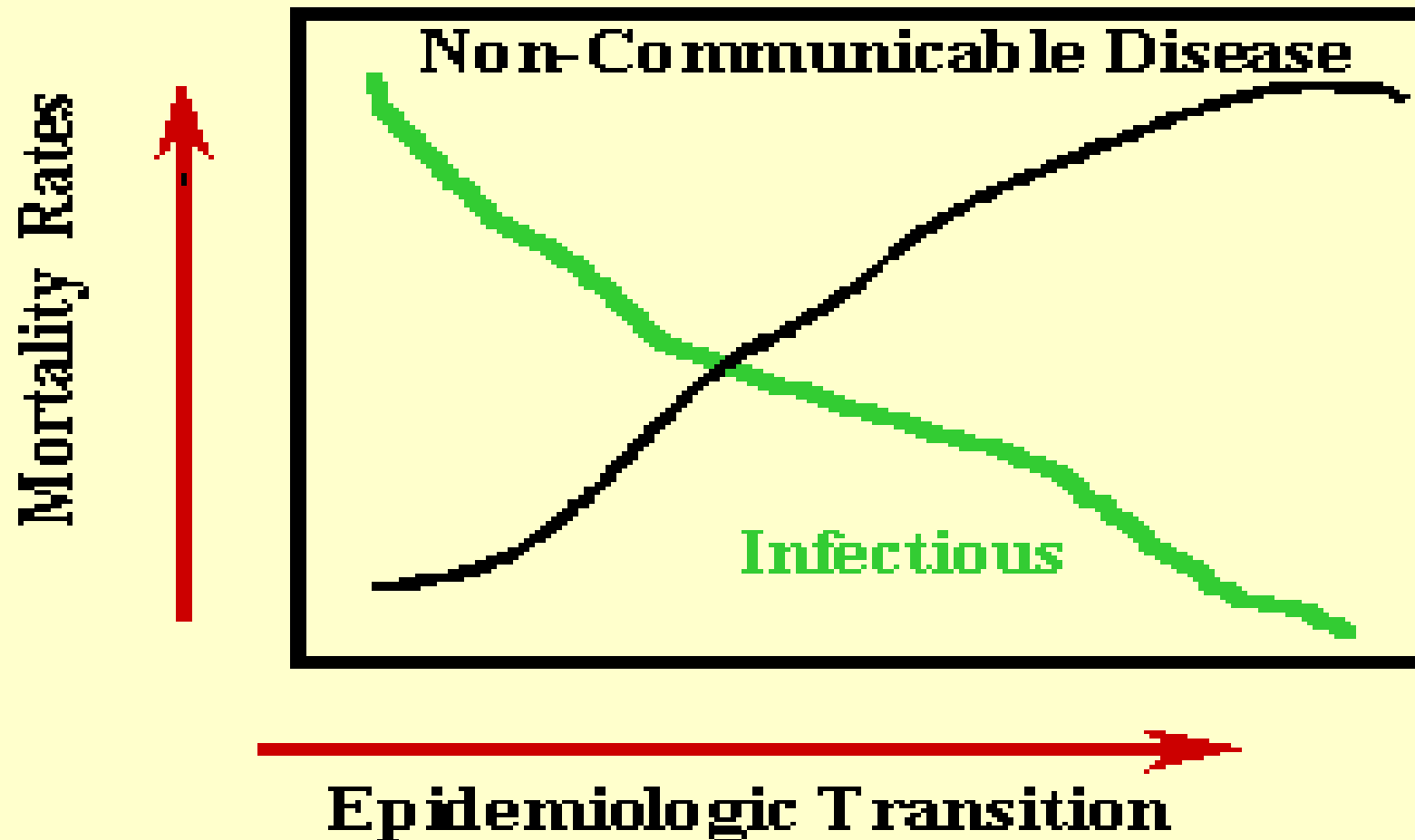

Demografiska transitionen

Hälsotransitionen = epidemiologiska transitionen:
från infektionssjukdomar mot kroniska sjukdomar

Stadier i hälsotransitionen: från infektionssjukdomar till kroniska sjukdomar....

Ett skifte i sjukdomspanorama över tid – hur snabbt kan olika länder göra det?

~ 150 - 100 år...	- "klassiska" transitionen (Eur, OECD)
~ 75 - 50 år ..	- accelererad transition (Japan, S Korea)
> 150 år	- fördröjd transition (SS Afrika, S Asien)
~ 100 - 75 år	- reverserad transition (LA; SSA)

➤ Vilka är drivkrafterna i denna utveckling?

➤ Varför så olika lång tid?

➤ Kvinnors situation?

Drivkrafterna bakom hälsotransitionen

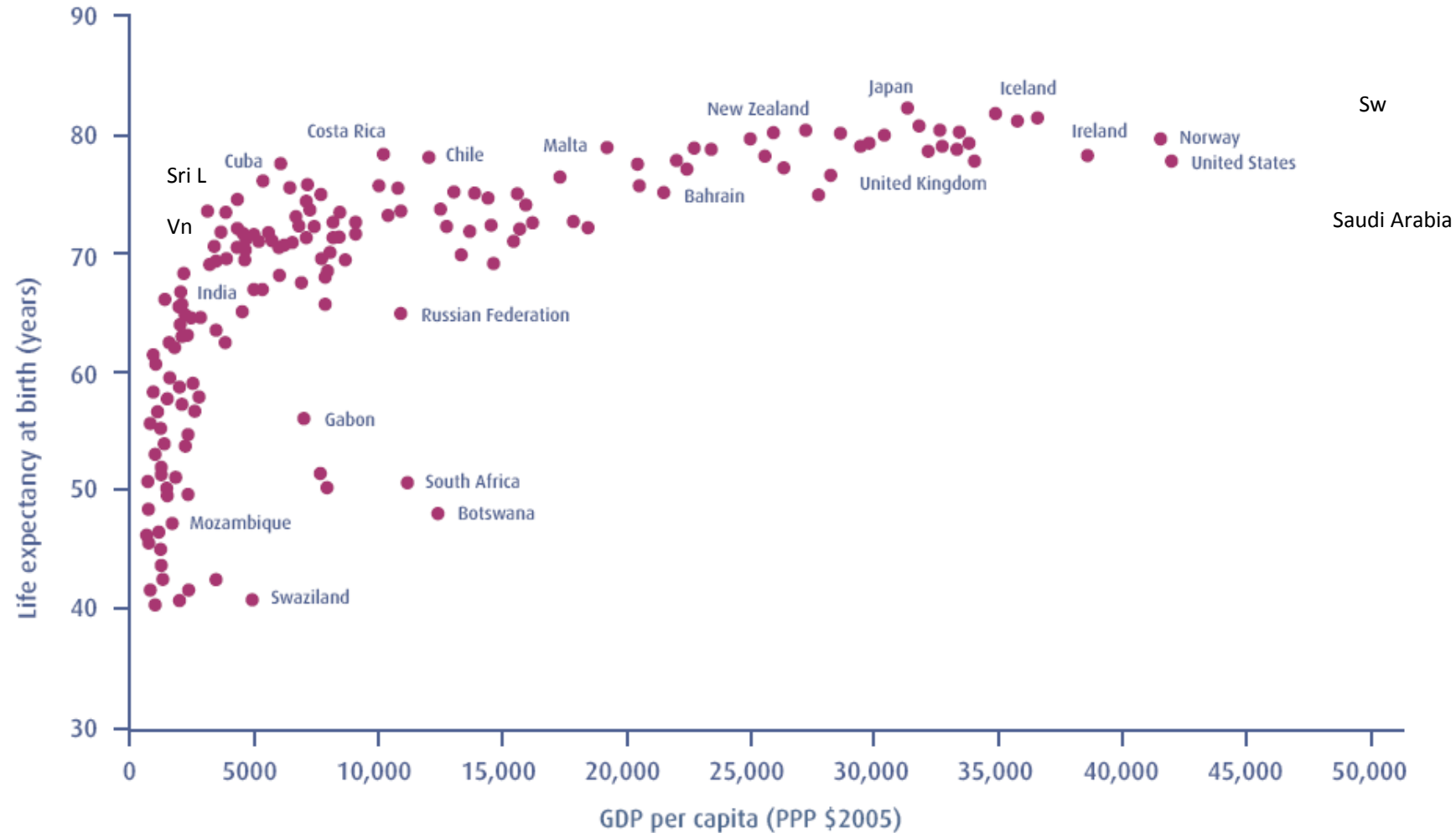
*Ekonomisk utveckling: bort från fattigdom + social utveckling mot jämställdhet och jämlikhet mellan grupper i befolkningen, men politiska åtaganden är nödvändiga... såsom omfördelning av resurser= **fördelningspolitik och ansvarsskyldighet!***

- ....skiftet i sjukdomspanorama har inget att göra med klimat (tropiska sjukd) eller gener! Det är frågan om en rättvis fördelning av resurser mellan länder och regioner i världen! Man måste se till människors livsvillkor och politiskt beslutsfattande!

Medellivslängd och BNP/capita

Figure 8 **Life expectancy at birth vs average annual income**¹⁶

Könsdiskriminering i ett livsloppsperspektiv ....

Antal pojkar som föds per 100 flickor

Europa	105
Indien	112
Taiwan	109
Singapore	108
Syd Korea	108
Kina	112

”Mer än 100 miljoner kvinnor saknas i världen !”

”Where are the missing women?”

Amartya Sen, 1990

The missing women...

- Könnsselektiva aborter
- Dödligheten hos barn < 5 år är högre för flickor än för pojkar beroende på:
  - sämre nutritionsstatus
  - sämre tillgång till hälso- och sjukvård

Boy preference and girl neglect:

"To raise a girl is like watering a flower in the
neighbours' garden"

Indian proverb

Effekter av "the missing women"...

- Trafficking ökar
- Prostitution ökar
- Män måste flytta till andra delar av världen för att hitta en hustru
- .....

UN Women's conference in 1985, Nairobi

**Oregelbunden eller
ingen möjlighet till
skolgång –
istället bidrar flickor
i hushållsarbetet...**

Läskunnighet 2011

	Totalt	Män	Kvinnor
Pakistan	50%	63%	36%
Elfenbenskusten	49%	61%	39%
Nepal	49%	63%	35%
Centralafrikanska Republiken	49%	65%	34%
Bangladesh	48%	54%	41%
Mozambique	48%	64%	33%
Bhutan	47%	60%	34%
Mali	47%	54%	39%
Ethiopien	43%	50%	35%
Guinea-Bissau	42%	58%	27%
TGambia	40%	48%	33%
Senegal	39%	51%	29%
Somalia	38%	50%	26%
Sierra Leone	35%	47%	24%
Benin	35%	48%	23%
Guinea	30%	43%	18%
Niger	29%	43%	15%
Afghanistan	28%	43%	13%
Syd Sudan	27%	40%	16%
Chad	26%	41%	13%
Burkina Faso	22%	29%	15%

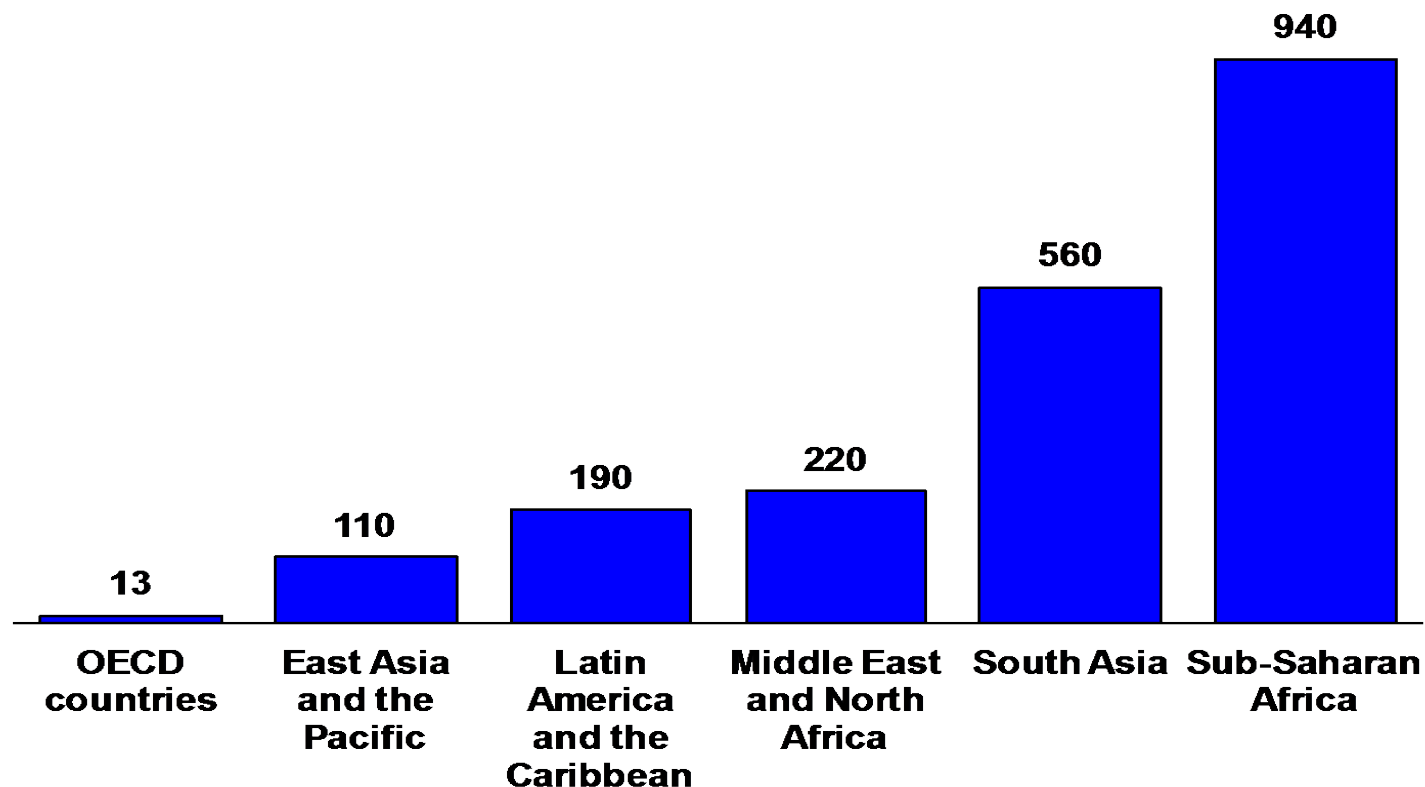

Mödradöd...

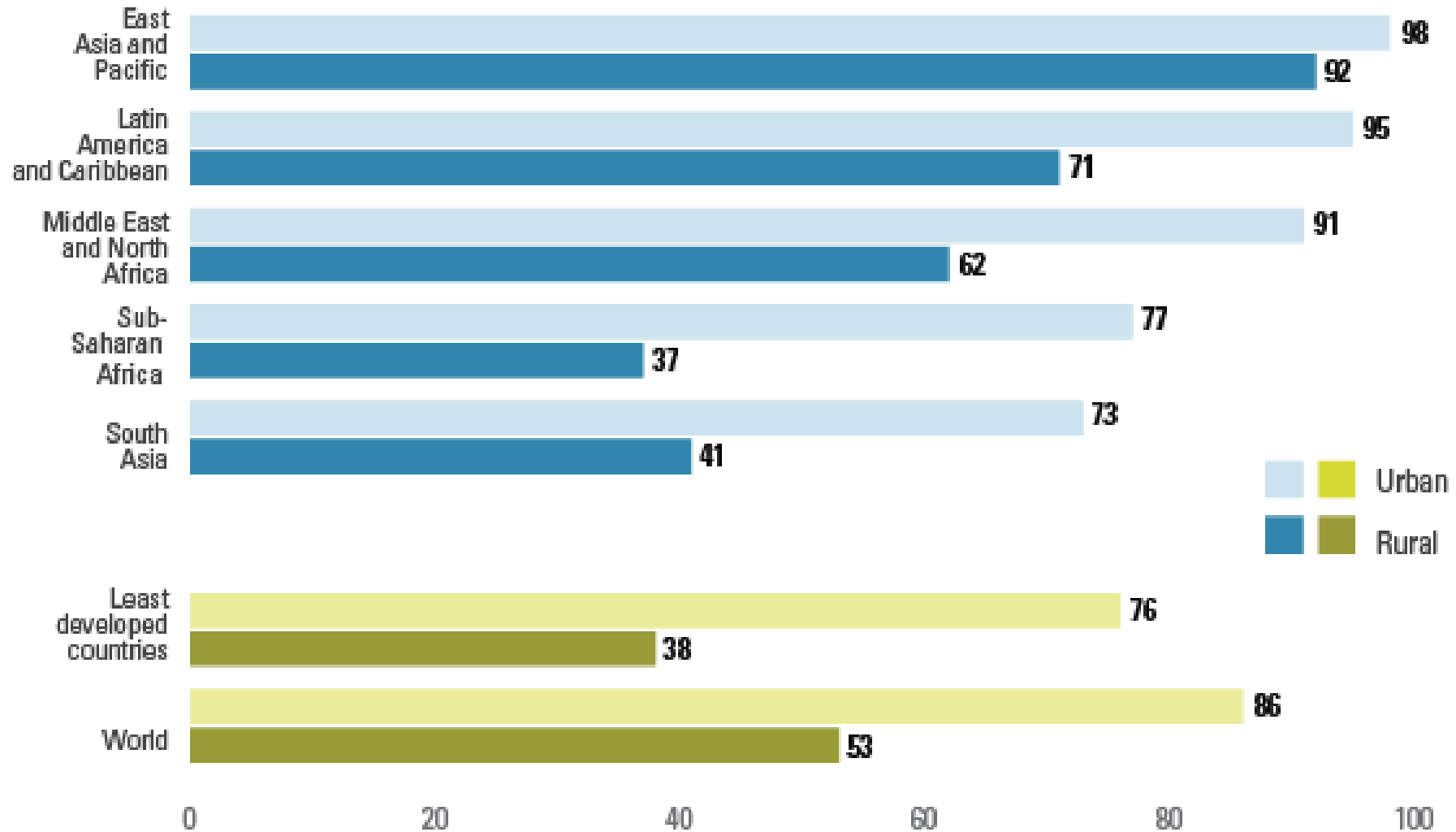
Mödradöd i olika regioner

Dödsfall relaterade till graviditet och barnafödande per 100.000
levande födda barn

Source: WHO, UNICEF, and UNFPA, *Maternal Mortality in 2000: Estimates Developed by WHO, UNICEF, and UNFPA*, 2004 and of similar size in 2008.

Förlossningar som assisteras av utbildad hälsopersonal, sjuksköterska eller barnmorska (%)

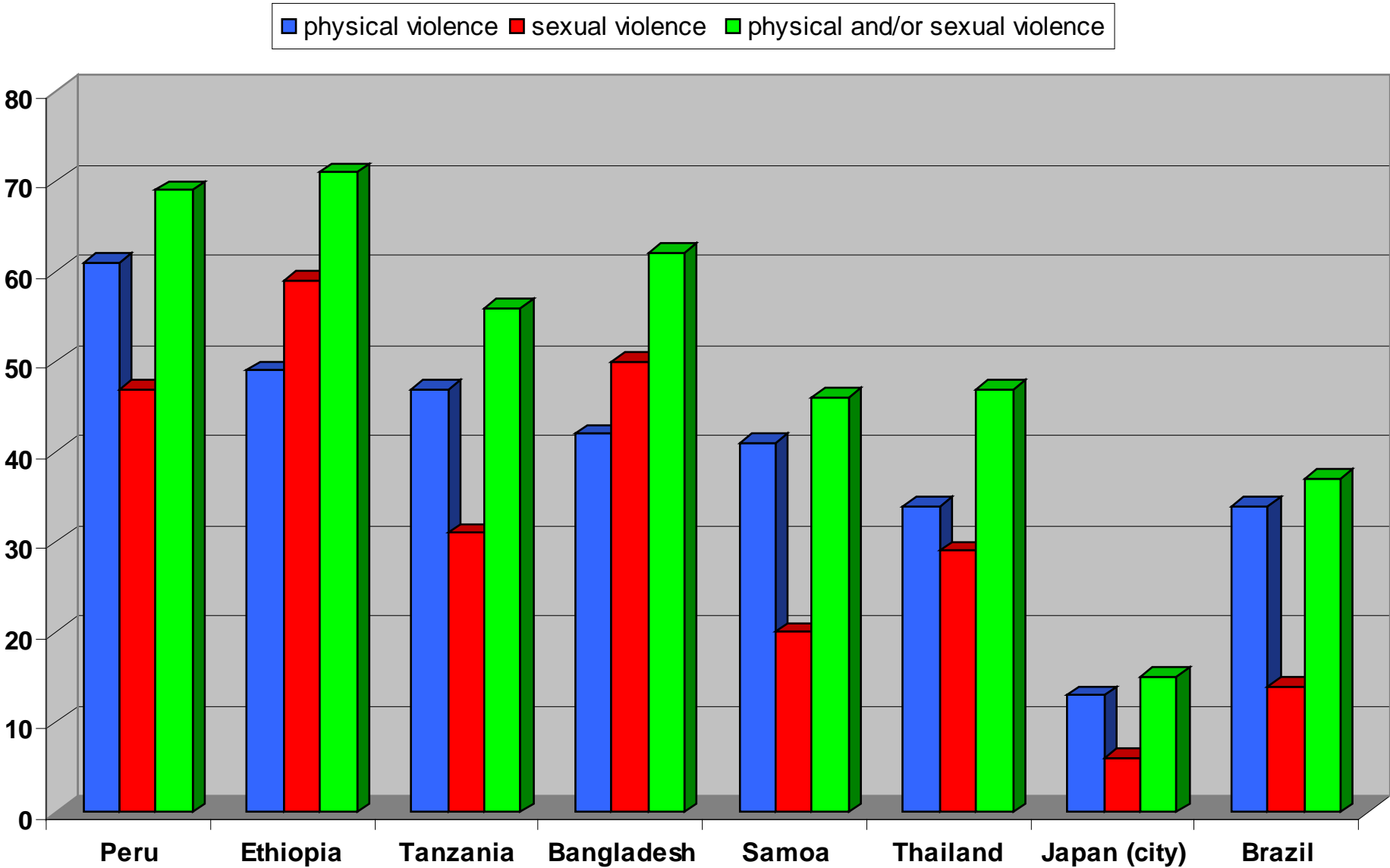
Kvinnors mänskliga rättigheter...?

1. Kvinnlig könsstympning
2. **Våld: partnervåld**, våld i konfliktsituation inom länder
3. Trafficking
4. Platser i parlamentet/riksdagen
5. Rätten till Hälsa - The Right to Health
Om tillgänglighet...

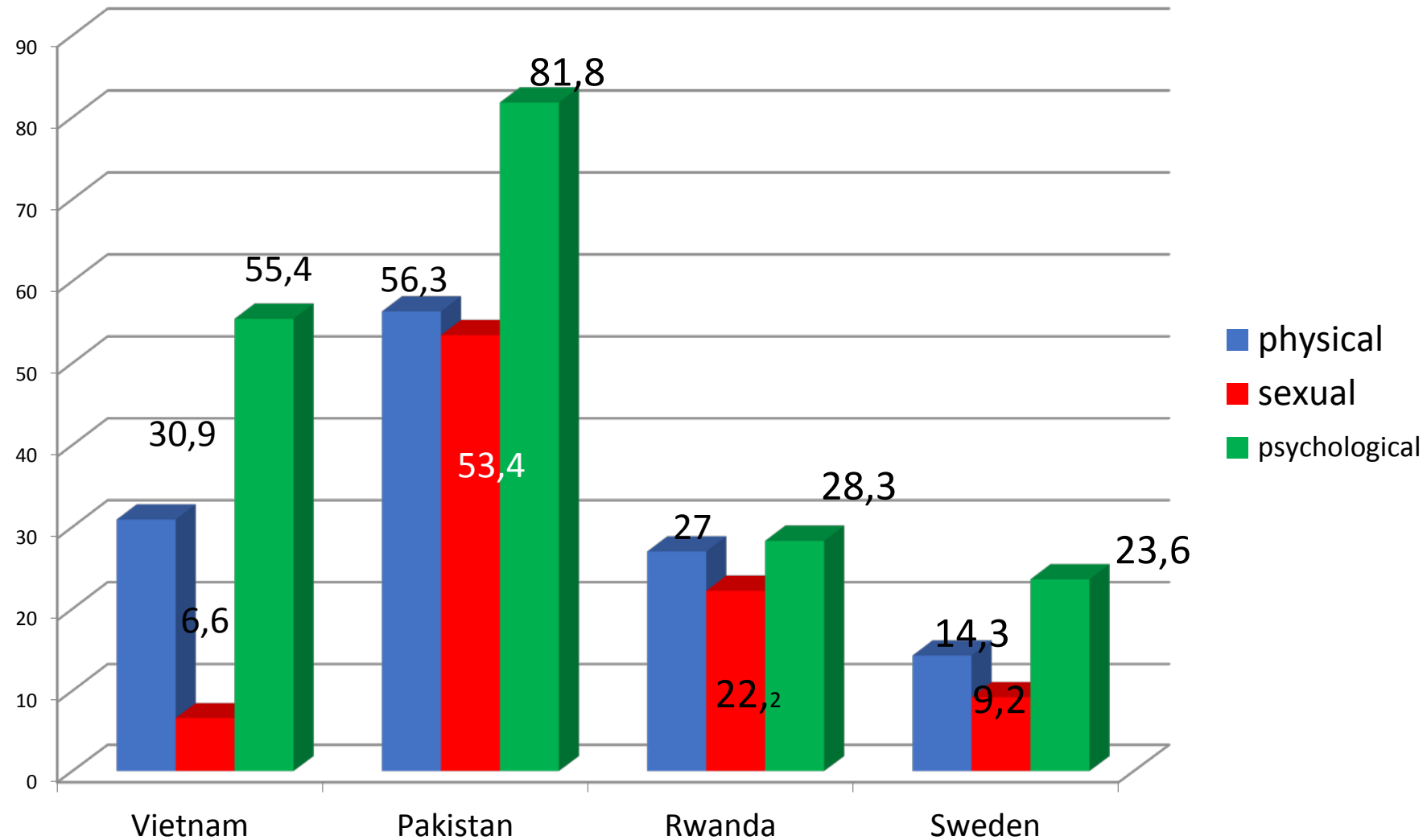

Life time physical and sexual violence by an intimate partner province data (percentages); Source: WHO, 2005

Partnervåld, kvinnors utsatthet tidigare i livet (före senaste året)

Krantz et al, several studies

Vad kan vi göra?

Vad behövs för att utrota fattigdom och få mer rättvisa levnadsförhållanden och bättre hälsa i vår värld?

Folkhälsa är politik!

Politiska åtgärder för bättre hälsa, i riktning mot ett mer jämlikt och jämställt samhälle, några viktiga åtgärder:

- ➡ *En mer rättvis fördelning av inkomst/resurser mellan grupper i befolkningen:* politisk vilja, jämlikhet, jämställdhet, välfärdssystem, allmän skolgång, inkomstmöjligheter, demokrati, ingen korruption ...
- ➡ Ekonomisk utveckling; Industrialisering, arbetstillfällen: *skattesystem*
- ➡ Utbildning även förflickor: *Kvinnor i betalt arbete*
- ➡ Preventiv medicin, mödra- och barnhälsovård, vaccinationer: *hälsosam arbetsstyrka/befolkning*
- ➡ *Basal hälso-och sjukvård tillgänglig för alla:* behandling av vanliga sjukdomar tillgänglig för alla

Att förbättra hälsoläget genom ökad jämställdhet mellan könen kräver att åtgärder genomförs...

- 1) *Utbilda flickor* är ett av de mest effektiva sätten att minska skillnaderna mellan män och kvinnor och förbättra hälsa och välmående i ett samhälle;
- 2) *Förbättra kvinnors tillgång till och kontroll av ekonomiska resurser* är avgörande för lokalsamhällets utveckling: Betalt arbete, att få arva, fast egendom, banklån och krediter (mikrolån tex), kommer att vara till nytta för hela familjen! Samma rättigheter för män och kvinnor!
- 3) *Stopp för allt våld mot flickor och kvinnor, i lagar och i verkligheten*
- 4) *Förbättra kvinnors möjligheter att delta där beslut fattas* på alla nivåer i samhället. Kvinnor ska vara representerade i alla beslutsfattande verksamheter i samma utsträckning som män.
  - ➡ Stoppa diskriminering av kvinnor i lagar, policies och i praktiska livet!

Hur kan forskning och utbildning bidra?

- Forskningen beskriver hur det är och kommer med förslag på vad som behöver göras....nya vacciner, ny teknik, nya synsätt...
- Utbildningen utrustar våra ungdomar med god kunskap om omvärlden och hållbarhetsmålen....
- Universiteten utbildar utländska och inhemska studenter gemensamt
- Politiska organ, myndigheter, organisationer samarbetar med låg-medelinkomstländer för överföring av kunskap och synsätt...
- Sida utför en mängd arbete genom andra FN-organ och finansierar större forskningsprojekt för att bygga kompetens...

PÅVERKA MOT MINSKADE KLYFTOR OCH STÖRRE JÄMLIKHET,
ALLA KAN VI BIDRA

*Tack
för
mig!*

Fattigdom och ojämlikheter... hur kan de ignoreras?